

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (όγδοο τμήμα)

της 18ης Απριλίου 2024*

«Προδικαστική παραπομπή – Ιθαγένεια της Ένωσης – Υπήκοος του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας ο οποίος κατοικεί σε κράτος μέλος – Άρθρα 20 και 22 ΣΛΕΕ – Δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος της κατοικίας – Άρθρο 50 ΣΕΕ – Συμφωνία για την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας – Συνέπειες της αποχώρησης κράτους μέλους από την Ένωση – Διαγραφή από τους εκλογικούς καταλόγους στο κράτος μέλος κατοικίας – Άρθρο 39 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Κύρος της απόφασης (ΕΕ) 2020/135»

Στην υπόθεση C-716/22,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το tribunal judiciaire d'Auch (πρωτοδικείο Auch, Γαλλία) με απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 2022, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 23 Νοεμβρίου 2022, στο πλαίσιο της δίκης

ΕΡ

κατά

Préfet du Gers,

Institut national de la statistique et des études économiques (INSEE),

παρισταμένου του:

Commune de Thoux, εκπροσωπούμενου από τον maire de Thoux,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (όγδοο τμήμα),

συγκείμενο από τους N. Rızgarra, πρόεδρο τμήματος, N. Jääskinen (εισηγητή) και M. Gavalec, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. M. Collins

γραμματέας: N. Mundhenke, διοικητική υπάλληλος,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 16ης Νοεμβρίου 2023,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η ΕΡ, εκπροσωπούμενη από τους J.-N. Caubet-Hilloutou και J. Fouchet, avocats,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους B. Fodda, J. Ilouz και E. Leclerc καθώς και από την S. Royon,
- η Ρουμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις E. Gane, O.-C. Ichim και A. Wellman,
- το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενο από τον M. Bauer, την J. Ciantar και τον R. Meyer,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον H. Krämer, την E. Montaguti και τον A. Spina,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά το κύρος της αποφάσεως (ΕΕ) 2020/135 του Συμβουλίου, της 30ής Ιανουαρίου 2020, σχετικά με τη σύναψη της συμφωνίας για την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΕ 2020, L 29, σ. 1), καθώς και την ερμηνεία της εν λόγω αποφάσεως, της Συμφωνίας για την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΕ 2020, L 29, σ. 7), η οποία συνήφθη στις 17 Οκτωβρίου 2019 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου 2020 (στο εξής: συμφωνία για την αποχώρηση), του άρθρου 6, παράγραφος 3, ΣΕΕ, του άρθρου 1 της πράξης περί εκλογής των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με άμεση και καθολική ψηφοφορία, που προσαρτάται στην απόφαση 76/787/ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, Ευρατόμ του Συμβουλίου της 20ής Σεπτεμβρίου 1976 (JO 1976, L 278, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 2002/772/ΕΚ, Ευρατόμ του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 2002 και της 23ης Σεπτεμβρίου 2002 (ΕΕ 2002, L 283, σ. 1) (στο εξής: εκλογική πράξη), των άρθρων 1, 7, 11, 21, 39, 41 και 52 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης) καθώς και των αποφάσεων της 12ης Σεπτεμβρίου 2006, Ισπανία κατά Ηνωμένου Βασιλείου (C-145/04, EU:C:2006:543), και της 9ης Ιουνίου 2022, Préfet du Gers και Institut national de la statistique et des études économiques (C-673/20, στο εξής: απόφαση Préfet du Gers I, EU:C:2022:449).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, της ΕΡ, υπηκόου Ηνωμένου Βασιλείου η οποία κατοικεί από το 1984 στη Γαλλία και, αφετέρου, του préfet du Gers (νομάρχης του Gers, Γαλλία) και του Institut national de la statistique et des études économiques

[Εθνικού Ινστιτούτου Στατιστικής και Οικονομικών Μελετών (INSEE, Γαλλία) (στο εξής: INSEE)], σχετικά με τη διαγραφή της ΕΡ από τους εκλογικούς καταλόγους στη Γαλλία και την άρνηση επανεγγραφής της στον οικείο συμπληρωματικό εκλογικό κατάλογο.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Οι Συνθήκες ΕΕ και ΛΕΕ

3 Το άρθρο 6, παράγραφος 3, ΣΕΕ ορίζει τα εξής:

«Τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών[, που υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ),] και όπως απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, αποτελούν μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης.»

4 Το άρθρο 9 ΣΕΕ ορίζει τα εξής:

«[...] Πολίτης της Ένωσης είναι κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα κράτους μέλους. Η ιθαγένεια της Ένωσης προστίθεται στην εθνική ιθαγένεια και δεν την αντικαθιστά.»

5 Το άρθρο 50 ΣΕΕ προβλέπει τα εξής:

«1. Κάθε κράτος μέλος μπορεί να αποφασίσει να αποχωρήσει από την Ένωση, σύμφωνα με τους εσωτερικούς συνταγματικούς του κανόνες.

2. Το κράτος μέλος που αποφασίζει να αποχωρήσει γνωστοποιεί την πρόθεσή του στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Υπό το πρίσμα των προσανατολισμών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η Ένωση προβαίνει σε διαπραγματεύσεις και συνάπτει με το εν λόγω κράτος συμφωνία που καθορίζει τις λεπτομερείς ρυθμίσεις για την αποχώρησή του, λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο των μελλοντικών του σχέσεων με την Ένωση. Η διαπραγμάτευση της συμφωνίας αυτής γίνεται σύμφωνα με το άρθρο 218, παράγραφος 3, της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η συμφωνία συνάπτεται εξ ονόματος της Ένωσης από το Συμβούλιο [της Ευρωπαϊκής Ένωσης], το οποίο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία, μετά από την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

3. Οι Συνθήκες παύουν να ισχύουν στο εν λόγω κράτος από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της συμφωνίας για την αποχώρηση ή, ελλείψει τέτοιας συμφωνίας, δύο έτη μετά τη γνωστοποίηση που μνημονεύεται στην παράγραφο 2, εκτός εάν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, σε συμφωνία με το εν λόγω κράτος μέλος, αποφασίσει ομόφωνα την παράταση της προθεσμίας αυτής.

[...]»

6 Το άρθρο 18, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ ορίζει τα εξής:

«Εντός του πεδίου εφαρμογής των Συνθηκών και με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεών τους, απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω ιθαγένειας.»

7 Το άρθρο 20 ΣΛΕΕ ορίζει τα εξής:

«1. Θεσπίζεται ιθαγένεια της Ένωσης. Πολίτης της Ένωσης είναι κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους. Η ιθαγένεια της Ένωσης προστίθεται και δεν αντικαθιστά την εθνική ιθαγένεια.

2. Οι πολίτες της Ένωσης έχουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στις Συνθήκες. Έχουν μεταξύ άλλων:

[...]

β) το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου καθώς και στις δημοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας τους, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους,

[...]».

8 Το άρθρο 22 ΣΛΕΕ προβλέπει τα εξής:

«1. Κάθε πολίτης της Ένωσης που κατοικεί σε κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοος έχει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας του, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους. [...]

2. [...] [Κ]άθε πολίτης της Ένωσης που κατοικεί σε κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοος έχει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος της κατοικίας του, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους. [...]»

Ο Χάρτης

9 Το άρθρο 39 του Χάρτη, το οποίο φέρει τον τίτλο «Δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος κατοικίας του, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους.»

Η συμφωνία για την αποχώρηση

10 Η συμφωνία για την αποχώρηση εγκρίθηκε εξ ονόματος της Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ) με την απόφαση (ΕΕ) 2020/135 του Συμβουλίου, της 30ής Ιανουαρίου 2020 (ΕΕ 2020, L 29, σ. 1).

11 Το πρώτο μέρος της συμφωνίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Κοινές διατάξεις», περιλαμβάνει τα άρθρα 1 έως 8. Κατά το άρθρο 2, στοιχεία γ' έως ε', της συμφωνίας:

«Για τους σκοπούς της παρούσας συμφωνίας, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

[...]

γ) “πολίτης της Ένωσης”: κάθε πρόσωπο το οποίο έχει την υπηκοότητα κράτους μέλους·

[...]

ε) “μεταβατική περίοδος”: η περίοδος που προβλέπεται στο άρθρο 126».

- 12 Το δεύτερο μέρος της συμφωνίας για την αποχώρηση, το οποίο φέρει τον τίτλο «Δικαιώματα των πολιτών», περιλαμβάνει τα άρθρα 9 έως 39. Το άρθρο 9, στοιχεία γ' και δ', της συμφωνίας ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος μέρους και με την επιφύλαξη του τίτλου III, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

[...]

γ) “κράτος υποδοχής”:

- i) όσον αφορά τους πολίτες της Ένωσης και τα μέλη των οικογενειών τους, το Ηνωμένο Βασίλειο, εάν άσκησαν το δικαίωμα διαμονής τους σ' αυτό σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου και εξακολουθούν να διαμένουν στο Ηνωμένο Βασίλειο και έπειτα από αυτήν·
- ii) όσον αφορά τους υπηκόους του Ηνωμένου Βασιλείου και τα μέλη των οικογενειών τους, το κράτος μέλος στο οποίο άσκησαν το δικαίωμα διαμονής τους σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου και στο οποίο εξακολουθούν να διαμένουν και έπειτα από αυτήν·

δ) “κράτος εργασίας”:

- i) όσον αφορά τους πολίτες της Ένωσης, το Ηνωμένο Βασίλειο, εάν ασκούσαν οικονομική δραστηριότητα ως μεθοριακοί εργαζόμενοι σ' αυτό πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου και εξακολουθούν να ασκούν οικονομική δραστηριότητα έπειτα από αυτήν·
- ii) όσον αφορά τους υπηκόους του Ηνωμένου Βασιλείου, το κράτος μέλος στο οποίο ασκούσαν οικονομική δραστηριότητα ως μεθοριακοί εργαζόμενοι πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου και στο οποίο εξακολουθούν να ασκούν οικονομική δραστηριότητα έπειτα από αυτήν».

- 13 Το άρθρο 10 της εν λόγω συμφωνίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Προσωπικό πεδίο εφαρμογής», προβλέπει τα εξής:

«1. Με την επιφύλαξη του τίτλου III, το παρόν μέρος εφαρμόζεται στα ακόλουθα πρόσωπα:

- α) πολίτες της Ένωσης που άσκησαν το δικαίωμα διαμονής τους στο Ηνωμένο Βασίλειο σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου και εξακολουθούν να διαμένουν στο Ηνωμένο Βασίλειο και έπειτα από αυτήν·
- β) υπηκόους του Ηνωμένου Βασιλείου που άσκησαν το δικαίωμα διαμονής τους σε κράτος μέλος σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου και συνεχίζουν να διαμένουν σ' αυτό το κράτος μέλος και έπειτα από αυτήν·

[...].».

- 14 Το άρθρο 12 της συμφωνίας για την αποχώρηση, το οποίο φέρει τον τίτλο «Απαγόρευση διακρίσεων», ορίζει τα εξής:

«Εντός του πεδίου εφαρμογής του παρόντος μέρους και με την επιφύλαξη τυχόν ειδικών διατάξεων που περιέχονται σ' αυτό, απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω ιθαγένειας κατά την έννοια του άρθρου 18 πρώτο εδάφιο [ΣΛΕΕ] στο κράτος υποδοχής και στο κράτος εργασίας σε σχέση με τα πρόσωπα που αναφέρονται στο άρθρο 10 της παρούσας συμφωνίας.»

- 15 Τα άρθρα 13 έως 39 της συμφωνίας περιλαμβάνουν διατάξεις που διευκρινίζουν το περιεχόμενο των δικαιωμάτων των οποίων απολαύουν τα πρόσωπα που αναφέρονται στο δεύτερο μέρος της συμφωνίας.

- 16 Το άρθρο 126 της ίδιας συμφωνίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Μεταβατική περίοδος», ορίζει τα εξής:

«Προβλέπεται μεταβατική περίοδος ή περίοδος υλοποίησης, η ημερομηνία έναρξης της οποίας είναι η ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας συμφωνίας και η ημερομηνία λήξης της η 31η Δεκεμβρίου 2020.»

- 17 Το άρθρο 127 της συμφωνίας για την αποχώρηση, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πεδίο εφαρμογής της μεταβατικής περιόδου», προβλέπει τα εξής:

«1. Εκτός εάν προβλέπεται διαφορετικά στην παρούσα συμφωνία, το δίκαιο της Ένωσης εφαρμόζεται για το Ηνωμένο Βασίλειο και εντός αυτού κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου.

Ωστόσο, οι ακόλουθες διατάξεις των Συνθηκών, καθώς και οι ακόλουθες πράξεις που εκδίδονται από τα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης δεν εφαρμόζονται για το Ηνωμένο Βασίλειο και εντός αυτού κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου:

[...]

β) το άρθρο 11 παράγραφος 4 [ΣΕΕ], το άρθρο 20 παράγραφος 2 στοιχείο β), το άρθρο 22 και το άρθρο 24 πρώτο εδάφιο [ΣΛΕΕ], τα άρθρα 39 και 40 του [Χάρτη] και οι πράξεις που εκδίδονται βάσει των εν λόγω διατάξεων.

[...]

6. Εκτός εάν προβλέπεται διαφορετικά στην παρούσα συμφωνία, κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, οποιαδήποτε αναφορά στα κράτη μέλη η οποία περιλαμβάνεται στο εφαρμοστέο δυνάμει της παραγράφου 1 δίκαιο της Ένωσης, μεταξύ άλλων όπως υλοποιείται και εφαρμόζεται από τα κράτη μέλη, θεωρείται ότι καλύπτει και το Ηνωμένο Βασίλειο.»

- 18 Δυνάμει του άρθρου 185 της συμφωνίας, αυτή τέθηκε σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου 2020. Εξάλλου, από το τέταρτο εδάφιο του ως άνω άρθρου προκύπτει ότι το δεύτερο μέρος της εν λόγω συμφωνίας εφαρμόζεται από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου.

Η εκλογική πράξη

- 19 Το άρθρο 1 της εκλογικής πράξης ορίζει τα εξής:
- «1. Σε κάθε κράτος μέλος, τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εκλέγονται με αναλογικό σύστημα, βάσει ψηφοδελτίων συνδυασμών ή ενιαίου ψηφοδελτίου με έκφραση προτιμήσεων.
2. Τα κράτη μέλη μπορούν να επιτρέψουν σύστημα προτιμησιακής ψήφου σύμφωνα με τους όρους που θεσπίζουν.
3. Οι εκλογές διεξάγονται με άμεση, καθολική, ελεύθερη και μυστική ψηφοφορία.»
- 20 Κατά το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της εν λόγω πράξης, με την επιφύλαξη των διατάξεων της, η εκλογική διαδικασία διέπεται, σε κάθε κράτος μέλος, από τις εθνικές διατάξεις.

Το γαλλικό δίκαιο

- 21 Το άρθρο 2 του νόμου 77-729, της 7ης Ιουλίου 1977, περί της εκλογής των αντιπροσώπων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (JORF της 8ης Ιουλίου 1977, σ. 3579), όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 2018-509 της 25ης Ιουνίου 2018 (JORF της 26ης Ιουνίου 2018, κείμενο αριθ. 1) (στο εξής: νόμος 77-729), προβλέπει τα εξής:

«Η εκλογή των αντιπροσώπων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο την οποία προβλέπει η [εκλογική πράξη] η οποία τέθηκε σε ισχύ με τον νόμο 77-680 της 30ής Ιουνίου 1977 [περί εγκρίσεως των διατάξεων που προσαρτώνται στην απόφαση του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 20ής Σεπτεμβρίου 1976 και αφορούν την εκλογή των αντιπροσώπων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (JORF της 1ης Ιουλίου 1977, σ. 3479)] διέπεται από τον τίτλο I του πρώτου βιβλίου του εκλογικού κώδικα και από τις διατάξεις των επόμενων κεφαλαίων. Η προθεσμία των δύο μηνών που προβλέπεται στο πρώτο εδάφιο του άρθρου L. 118-2 του ίδιου κώδικα καθίσταται τετράμηνη.

Εντούτοις, οι Γάλλοι εκλογείς που κατοικούν σε άλλο κράτος της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν μετέχουν στις εκλογές στη Γαλλία ούτε στις εκλογές που οργανώνονται υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 23 του παρόντος νόμου, εφόσον τους επιτρέπεται να ασκήσουν το δικαίωμα του εκλέγειν για την εκλογή στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο των αντιπροσώπων του κράτους κατοικίας τους.»

- 22 Το άρθρο 2-1 του νόμου 77-729 ορίζει τα εξής:

«Οι υπήκοοι άλλου κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης πέραν της Γαλλίας που κατοικούν στο γαλλικό έδαφος δύνανται να μετέχουν στην εκλογή για την ανάδειξη των αντιπροσώπων της Γαλλίας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπό τους ίδιους όρους με τους Γάλλους εκλογείς, με την επιφύλαξη των ειδικών λεπτομερειών που προβλέπονται, καθόσον τους αφορά, από τον παρόντα νόμο.

Τα μνημονευόμενα στο πρώτο εδάφιο πρόσωπα θεωρείται ότι διαμένουν στη Γαλλία εάν εκεί βρίσκεται η πραγματική κατοικία τους ή εάν η διαμονή τους εκεί είναι συνεχής.»

- 23 Το άρθρο 2-2 του νόμου 77-729 ορίζει τα εξής:

«Προκειμένου να ασκήσουν το εκλογικό τους δικαίωμα, τα μνημονευόμενα στο άρθρο 2-1 πρόσωπα πρέπει να εγγραφούν, κατόπιν αιτήσεώς τους, σε ειδικό εκλογικό κατάλογο. Μπορούν να υποβάλουν αίτηση εγγραφής εάν απολαύουν των εκλογικών τους δικαιωμάτων στο κράτος καταγωγής τους και

εάν πληρούν τις νόμιμες προϋποθέσεις, πλην της γαλλικής ιθαγένειας, που ισχύουν για τους εκλογείς και για την εγγραφή σε εκλογικό κατάλογο στη Γαλλία.»

- 24 Δυνάμει του άρθρου L 16, παράγραφος III, 2°, του εκλογικού κώδικα, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 2016-1048, της 1ης Αυγούστου 2016, για την τροποποίηση των λεπτομερειών εγγραφής στους εκλογικούς καταλόγους (JORF της 2ας Αυγούστου 2016, κείμενο αριθ. 3), το INSEE είναι αρμόδιο για τη διαγραφή από το ενιαίο εκλογικό μητρώο των αποβιωσάντων εκλογέων και των εκλογέων που δεν έχουν πλέον το δικαίωμα ψήφου.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 25 Η ΕΡ, υπήκοος Ηνωμένου Βασιλείου, διαμένει στη Γαλλία από το 1984 και είναι παντρεμένη με Γάλλο πολίτη. Δεν ζήτησε ούτε απέκτησε τη γαλλική ιθαγένεια.
- 26 Μετά την έναρξη ισχύος της συμφωνίας για την αποχώρηση, την 1η Φεβρουαρίου 2020, η ΕΡ διαγράφηκε, με ισχύ από την ημερομηνία αυτή, από τους εκλογικούς καταλόγους στη Γαλλία. Συνεπώς, δεν της επιτράπη να συμμετάσχει στις δημοτικές εκλογές που διεξήχθησαν στη Γαλλία στις 15 Μαρτίου 2020.
- 27 Στις 6 Οκτωβρίου 2020 η ΕΡ υπέβαλε αίτηση επανεγγραφής της στον συμπληρωματικό εκλογικό κατάλογο για τους πολίτες της Ένωσης που δεν έχουν τη γαλλική ιθαγένεια.
- 28 Με απόφαση της 7ης Οκτωβρίου 2020 ο δήμαρχος του Δήμου Thoux (Γαλλία) απέρριψε την εν λόγω αίτηση.
- 29 Στις 9 Νοεμβρίου 2020 η ΕΡ άσκησε προσφυγή κατά της ανωτέρω αποφάσεως ενώπιον του tribunal judiciaire d'Auch (πρωτοδικείου Auch, Γαλλία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου. Το εν λόγω δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι των υπηκόων του Ηνωμένου Βασιλείου στις δημοτικές και ευρωπαϊκές εκλογές που διοργανώνονται στη Γαλλία, στην οποία το Δικαστήριο απάντησε με την απόφαση της 9ης Ιουνίου 2022, Préfet du Gers I (C-673/20, EU:C:2022:449).
- 30 Κατόπιν της αποφάσεως αυτής, η ΕΡ ζήτησε από το αιτούν δικαστήριο να υποβάλει εκ νέου στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκειμένου αυτό να αποφανθεί επί του ζητήματος του κύρους της συμφωνίας για την αποχώρηση στο ειδικό πλαίσιο των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.
- 31 Η ΕΡ παραδέχεται ότι από την απόφαση της 9ης Ιουνίου 2022, Préfet du Gers I (C-673/20, EU:C:2022:449), προκύπτει ότι οι υπήκοοι του Ηνωμένου Βασιλείου απώλεσαν την ευρωπαϊκή ιθαγένεια καθώς και το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας τους.
- 32 Ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, η ΕΡ υποστηρίζει ότι το Δικαστήριο δεν έχει ακόμη αποφανθεί επί του ζητήματος του δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι των υπηκόων του Ηνωμένου Βασιλείου στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος κατοικίας τους και ότι, στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να ληφθούν υπόψη η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, της 18ης Φεβρουαρίου 1999, Matthews κατά Ηνωμένου Βασιλείου (CE:ECHR:1999:0218JUD002483394), καθώς και η απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2006, Ισπανία κατά Ηνωμένου Βασιλείου (C-145/04, EU:C:2006:543).

- 33 Κατά το αιτούν δικαστήριο, από τις αποφάσεις αυτές προκύπτει ότι ένα πρόσωπο με μόνιμη διαμονή στο έδαφος της Ένωσης μπορεί να θεωρηθεί ότι ανήκει σε ένα «νομοθετικό σώμα», ευρωπαϊκό στην προκειμένη περίπτωση. Στο πλαίσιο αυτό, τα μέτρα που μπορούν να λάβουν τα κράτη προκειμένου να περιορίσουν το δικαίωμα του εκλέγειν πρέπει να είναι ανάλογα προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, χωρίς να θίγουν την ίδια την ουσία του δικαιώματος και να του στερούν την αποτελεσματικότητά του. Η εφαρμογή, όμως, των διατάξεων της συμφωνίας για την αποχώρηση στην προκειμένη περίπτωση θα έθιγε δυσανάλογα το θεμελιώδες δικαίωμα ψήφου της ΕΡ.
- 34 Υπό τις συνθήκες αυτές, το tribunal judiciaire d'Auch (πρωτοδικείο Auch) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Είναι εν μέρει ανίσχυρη η απόφαση [2020/135] για τον λόγο ότι [η συμφωνία για την αποχώρηση] του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση ενέχει παράβαση των άρθρων 1, 7, 11, 21, 39 και 41 του [Χάρτη], καθώς και του άρθρου 6[, παράγραφος 3, ΣΕΕ] και παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας του άρθρου 52 του Χάρτη, στον βαθμό που δεν περιλαμβάνει διάταξη που να επιτρέπει τη διατήρηση του δικαιώματος του εκλέγειν στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τους [υπηκόους του Ηνωμένου Βασιλείου] οι οποίοι έχουν ασκήσει το δικαίωμά τους ελεύθερης κυκλοφορίας και ελεύθερης εγκατάστασης στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, ανεξάρτητα από το αν επιτρέπεται ή όχι η διπλή ιθαγένεια, ιδίως για όσους έχουν διαμείνει στο έδαφος άλλου κράτους μέλους για χρονικό διάστημα άνω των 15 ετών και υπόκεινται στον επονομαζόμενο “15 year rule” νόμο του Ηνωμένου Βασιλείου, επιτείνοντας με τον τρόπο αυτό την κατάσταση παντελούς στέρησης του δικαιώματος του εκλέγειν για όσους δεν είχαν το δικαίωμα να αντιταχθούν με την ψήφο τους στην απώλεια της ιθαγένειας της Ένωσης, καθώς και για εκείνους που έχουν δώσει όρκο πίστωσης στο Στέμμα [του Ηνωμένου Βασιλείου];
- 2) Πρέπει η απόφαση [2020/135], [η συμφωνία για την αποχώρηση], το άρθρο 1 της [εκλογικής πράξης], η απόφαση [της 12ης Σεπτεμβρίου 2006, Ισπανία κατά Ηνωμένου Βασιλείου (C-145/04, EU:C:2006:543)], τα άρθρα 1, 7, 11, 21, 39 και 41 του [Χάρτη], το άρθρο 6[, παράγραφος 3, ΣΕΕ] και η απόφαση [της 9ης Ιουνίου 2022, Préfet du Gers I (C-673/20, EU:C:2022:449),] να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι στερούν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε ορισμένο κράτος μέλος από τους πρώην πολίτες της Ένωσης οι οποίοι έχουν ασκήσει το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και εγκατάστασης στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ειδικότερα δε από πρώην πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίοι στερούνται παντελώς του δικαιώματος του εκλέγειν επειδή διήγαν την ιδιωτική και οικογενειακή τους ζωή στο έδαφος της Ένωσης για περισσότερα από 15 έτη και δεν μπόρεσαν να αντιταχθούν με την ψήφο τους στην αποχώρηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση του κράτους μέλους του οποίου είναι υπήκοοι συνεπεία της οποίας απώλεσαν την ιθαγένεια της Ένωσης;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

- 35 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το οποίο πρέπει να εξεταστεί κατά πρώτον, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η συμφωνία για την αποχώρηση, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα του Χάρτη, έχει την έννοια ότι από την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από

την Ένωση, την 1η Φεβρουαρίου 2020, οι υπήκοοι του κράτους αυτού οι οποίοι άσκησαν το δικαίωμα διαμονής τους σε κράτος μέλος πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου δεν απολαμβάνουν πλέον του δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος κατοικίας τους.

- 36 Κατ' αρχάς, διευκρινίζεται ότι, εν προκειμένω, η ΕΡ δεν έχει την ιθαγένεια κανενός κράτους μέλους και ότι, ως εκ τούτου, δεν είναι πολίτης της Ένωσης ούτε κατά την έννοια του άρθρου 9 ΣΕΕ ούτε κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο γ', της συμφωνίας για την αποχώρηση. Αντιθέτως, άσκησε το δικαίωμά της διαμονής σε κράτος μέλος πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου, η οποία, σύμφωνα με το άρθρο 2, στοιχείο ε', της εν λόγω συμφωνίας, σε συνδυασμό με το άρθρο 126 αυτής, εκτεινόταν από την 1η Φεβρουαρίου έως τις 31 Δεκεμβρίου 2020.
- 37 Ωστόσο, το Δικαστήριο έκρινε, με τη σκέψη 83 της αποφάσεως της 9ης Ιουνίου 2022, *Préfet du Gers I* (C-673/20, EU:C:2022:449), ότι τα άρθρα 9 και 50 ΣΕΕ, καθώς και τα άρθρα 20 έως 22 ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με τη συμφωνία για την αποχώρηση, έχουν την έννοια ότι, από την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ένωση, την 1η Φεβρουαρίου 2020, οι υπήκοοι του εν λόγω κράτους που άσκησαν το δικαίωμα διαμονής τους σε κράτος μέλος πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου δεν έχουν πλέον την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης, ούτε έχουν, ειδικότερα, δυνάμει του άρθρου 20, παράγραφος 2, στοιχείο β', και του άρθρου 22 ΣΛΕΕ, το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας τους, ακόμα και στην περίπτωση που έχουν επίσης στερηθεί, δυνάμει του δικαίου του κράτους του οποίου είναι υπήκοοι, και του δικαιώματος του εκλέγειν στις εκλογές που διοργανώνονται στο τελευταίο αυτό κράτος.
- 38 Επομένως, πρέπει να προσδιοριστεί αν η ερμηνεία αυτή ισχύει και όσον αφορά το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι των υπηκόων του Ηνωμένου Βασιλείου, όπως η ΕΡ, στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος κατοικίας τους.
- 39 Συναφώς, επισημαίνεται κατά πρώτον ότι, σύμφωνα με το άρθρο 9 ΣΕΕ και το άρθρο 20 ΣΛΕΕ, η ιθαγένεια της Ένωσης απαιτεί την κατοχή της ιθαγένειας κράτους μέλους (πρβλ. απόφαση της 9ης Ιουνίου 2022, *Préfet du Gers I*, C-673/20, EU:C:2022:449, σκέψεις 46 έως 48).
- 40 Το άρθρο 20, παράγραφος 2, καθώς και τα άρθρα 21 και 22 ΣΛΕΕ συνδέουν σειρά δικαιωμάτων με την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης, η οποία, κατά πάγια νομολογία, τείνει να αποτελέσει τη θεμελιώδη ιδιότητα των υπηκόων των κρατών μελών (πρβλ. απόφαση της 9ης Ιουνίου 2022, *Préfet du Gers I*, C-673/20, EU:C:2022:449, σκέψεις 49 και 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 41 Οι πολίτες της Ένωσης που κατοικούν σε κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοοι έχουν, μεταξύ άλλων, δυνάμει του άρθρου 20, παράγραφος 2, στοιχείο β', και του άρθρου 22, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος κατοικίας τους. Το άρθρο 39 του Χάρτη αναγνωρίζει επίσης το ίδιο δικαίωμα. Αντιθέτως, καμία από τις διατάξεις αυτές δεν κατοχυρώνει το εν λόγω δικαίωμα υπέρ των υπηκόων τρίτων κρατών.
- 42 Όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, το γεγονός ότι ένας ιδιώτης άσκησε, όταν το κράτος του οποίου είναι υπήκοος ήταν κράτος μέλος, το δικαίωμά του να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος άλλου κράτους μέλους δεν είναι ικανό να του επιτρέψει να διατηρήσει την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης και το σύνολο των δικαιωμάτων που η Συνθήκη ΛΕΕ συνδέει με την ιδιότητα

αυτή αν ο ίδιος, κατόπιν της αποχωρήσεως του κράτους καταγωγής του από την Ένωση, δεν έχει πλέον την ιθαγένεια κράτους μέλους (απόφαση της 9ης Ιουνίου 2022, Préfet du Gers I, C-673/20, EU:C:2022:449, σκέψη 52).

- 43 Δεδομένου ότι οι Συνθήκες της Ένωσης έπαυσαν, δυνάμει του άρθρου 50, παράγραφος 3, ΣΕΕ, να ισχύουν στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά την ημερομηνία έναρξης ισχύος, την 1η Φεβρουαρίου 2020, της συμφωνίας για την αποχώρηση, οι υπήκοοι του κράτους αυτού έχασαν, από την ανωτέρω ημερομηνία, την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης. Κατά συνέπεια, δεν έχουν πλέον, δυνάμει του άρθρου 20, παράγραφος 2, στοιχείο β', και του άρθρου 22 ΣΛΕΕ, ούτε το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας τους (πρβλ. απόφαση της 9ης Ιουνίου 2022, Préfet du Gers I, C-673/20, EU:C:2022:449, σκέψεις 55 και 58) ούτε το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος αυτό.
- 44 Λαμβανομένων υπόψη των ερωτημάτων του αιτούντος δικαστηρίου, πρέπει, αφενός, να διευκρινιστεί ότι το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από το γεγονός ότι υπήκοος του Ηνωμένου Βασιλείου, όπως η ΕΡ, στερείται του δικαιώματος του εκλέγειν στο Ηνωμένο Βασίλειο δυνάμει κανόνα δικαίου του κράτους αυτού, κατά τον οποίο υπήκοος του εν λόγω κράτους, ο οποίος διαμένει για χρονικό διάστημα άνω των 15 ετών στην αλλοδαπή, δεν έχει πλέον δικαίωμα συμμετοχής στις εκλογές στο εν λόγω κράτος.
- 45 Πράγματι, ο κανόνας αυτός αποτελεί επιλογή εκλογικού δικαίου στην οποία προέβη το εν λόγω πρώην κράτος μέλος, νυν τρίτο κράτος. Επιπλέον, η απώλεια, για τους υπηκόους του κράτους αυτού, της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης και, κατά συνέπεια, η απώλεια του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος κατοικίας τους είναι αυτόματη συνέπεια της κυριαρχικής απόφασης και μόνον την οποία έλαβε το Ηνωμένο Βασίλειο να αποχωρήσει από την Ένωση, δυνάμει του άρθρου 50, παράγραφος 1, ΣΕΕ, και να καταστεί, κατ' αυτό τον τρόπο, τρίτο ως προς αυτή κράτος. Υπό τις συνθήκες αυτές, ούτε οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών ούτε τα δικαστήρια αυτών υποχρεούνται να προβαίνουν σε εξατομικευμένη εξέταση των συνεπειών της απώλειας της ιδιότητας του πολίτη της Ένωσης για το ενδιαφερόμενο πρόσωπο, υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας (πρβλ. απόφαση της 9ης Ιουνίου 2022, Préfet du Gers I, C-673/20, EU:C:2022:449, σκέψεις 59 έως 62).
- 46 Αφετέρου, το άρθρο 1 της εκλογικής πράξης, σε συνδυασμό με το άρθρο 7 αυτής, απλώς επιβεβαιώνει στην παράγραφο 1 ότι τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εκλέγονται σύμφωνα με τους όρους που προσδιορίζονται στο εν λόγω άρθρο 1. Επομένως, υπήκοος του Ηνωμένου Βασιλείου, όπως η ΕΡ, δεν μπορεί, μετά την αποχώρηση του κράτους αυτού από την Ένωση, να έχει δικαίωμα ψήφου στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος κατοικίας του βάσει του εν λόγω άρθρου 1.
- 47 Δεύτερον, επισημαίνεται ότι, όπως και το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές εκλογές στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 9ης Ιουνίου 2022, Préfet du Gers I (C-673/20, EU:C:2022:449), η συμφωνία για την αποχώρηση δεν περιέχει καμία διάταξη η οποία να παρέχει στους υπηκόους του Ηνωμένου Βασιλείου που άσκησαν το δικαίωμα διαμονής τους σε κράτος μέλος, σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης, πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου, το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος κατοικίας τους.

- 48 Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη δεν είχαν πλέον υποχρέωση από 1ης Φεβρουαρίου 2020 να εξομοιώνουν τους υπηκόους του Ηνωμένου Βασιλείου με τους υπηκόους κράτους μέλους για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 20, παράγραφος 2, στοιχείο β', και του άρθρου 22 ΣΛΕΕ, καθώς και των άρθρων 39 και 40 του Χάρτη, ούτε, ως εκ τούτου, να αναγνωρίζουν στους υπηκόους του Ηνωμένου Βασιλείου που κατοικούν στο έδαφός τους το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου καθώς και στις δημοτικές εκλογές, το οποίο αναγνωρίζεται από τις διατάξεις αυτές στα πρόσωπα που, ως υπήκοοι κράτους μέλους, έχουν την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης (απόφαση της 9ης Ιουνίου 2022, Préfet du Gers I, C-673/20, EU:C:2022:449, σκέψη 71).
- 49 Η ερμηνεία αυτή της συμφωνίας για την αποχώρηση δεν μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση ούτε από τις διάφορες διατάξεις του πρωτογενούς δικαίου της Ένωσης ούτε από τη νομολογία την οποία μνημονεύει το αιτούν δικαστήριο.
- 50 Συναφώς, υπενθυμίζεται, κατ' αρχάς, ότι, μολονότι, όπως επιβεβαιώνει το άρθρο 6, παράγραφος 3, ΣΕΕ, τα κατοχυρωμένα στην ΕΣΔΑ θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν τμήμα του δικαίου της Ένωσης ως γενικές αρχές και μολονότι το άρθρο 52, παράγραφος 3, του Χάρτη ορίζει ότι τα περιεχόμενα στον Χάρτη δικαιώματα τα οποία αντιστοιχούν σε δικαιώματα διασφαλιζόμενα από την ΕΣΔΑ έχουν την ίδια έννοια και την ίδια εμβέλεια με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω Σύμβαση, εντούτοις η ΕΣΔΑ δεν συνιστά, ενόσω η Ένωση δεν έχει προσχωρήσει σε αυτήν, νομική πράξη τυπικώς ενταγμένη στην έννομη τάξη της Ένωσης (απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, Facebook Ireland και Schrems, C-311/18, EU:C:2020:559, σκέψη 98 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 51 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης καθώς και η εξέταση του κύρους των πράξεων της Ένωσης πρέπει να διεξάγονται υπό το πρίσμα των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στον Χάρτη (απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, Facebook Ireland και Schrems, C-311/18, EU:C:2020:559, σκέψη 99 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 52 Κατόπιν της διευκρίνισως αυτής, όσον αφορά, πρώτον, το άρθρο 21 του Χάρτη που κατοχυρώνει την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, η οποία προβλέπεται επίσης στο άρθρο 18, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, υπενθυμίζεται ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 12 της συμφωνίας για την αποχώρηση απαγόρευση κάθε διακρίσεως λόγω ιθαγένειας, κατά την έννοια του ως άνω άρθρου 18, πρώτο εδάφιο, στο κράτος υποδοχής, κατά την έννοια του άρθρου 9, στοιχείο γ', της συμφωνίας, και στο κράτος εργασίας, όπως αυτό ορίζεται στο άρθρο 9, στοιχείο δ', της συμφωνίας, σε σχέση με τα πρόσωπα που αναφέρονται στο άρθρο 10 αυτής, αφορά, κατά το ίδιο το γράμμα του άρθρου 12, το δεύτερο μέρος της συμφωνίας (απόφαση της 9ης Ιουνίου 2022, Préfet du Gers I, C-673/20, EU:C:2022:449, σκέψη 76).
- 53 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όπως και το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας των υπηκόων του Ηνωμένου Βασιλείου, που αναφέρονται στο άρθρο 10, στοιχείο β', της συμφωνίας για την αποχώρηση, το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου των εν λόγω υπηκόων δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δευτέρου μέρους της συμφωνίας.
- 54 Επομένως, υπήκοος του Ηνωμένου Βασιλείου, όπως η ΕΡ, ο οποίος άσκησε το δικαίωμα διαμονής του σε κράτος μέλος σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου και εξακολουθεί να διαμένει εκεί και έπειτα από αυτή, δεν μπορεί να επικαλεστεί λυσιτελώς την απαγόρευση των διακρίσεων που μνημονεύεται στη σκέψη 52 της παρούσας

αποφάσεως ούτε το άρθρο 21 του Χάρτη για να διεκδικήσει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος κατοικίας του, το οποίο στερείται κατόπιν της κυριαρχικής απόφασης του Ηνωμένου Βασιλείου να αποχωρήσει από την Ένωση (πρβλ. απόφαση της 9ης Ιουνίου 2022, *Préfet du Gers I*, C-673/20, EU:C:2022:449, σκέψη 77).

- 55 Εξάλλου, πρέπει επίσης να διευκρινισθεί ότι το άρθρο 18, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ δεν έχει εφαρμογή στην περίπτωση ενδεχόμενης διαφορετικής μεταχειρίσεως μεταξύ των υπηκόων των κρατών μελών και των υπηκόων τρίτων κρατών (πρβλ. απόφαση της 9ης Ιουνίου 2022, *Préfet du Gers I*, C-673/20, EU:C:2022:449, σκέψη 78 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 56 Δεύτερον, όσον αφορά το άρθρο 39 του Χάρτη, παρατηρείται ότι το εν λόγω άρθρο συγκαταλέγεται μεταξύ των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης που δεν έχουν εφαρμογή στους υπηκόους του Ηνωμένου Βασιλείου, ούτε κατά τη μεταβατική περίοδο ούτε στη συνέχεια (πρβλ. απόφαση της 9ης Ιουνίου 2022, *Préfet du Gers I*, C-673/20, EU:C:2022:449, σκέψεις 70 και 75). Επομένως, οι εν λόγω υπήκοοι δεν μπορούν να διεκδικήσουν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος κατοικίας τους βάσει ερμηνείας της συμφωνίας για την αποχώρηση υπό το πρίσμα του εν λόγω άρθρου 39.
- 57 Τρίτον, όσον αφορά τα άρθρα 1, 7, 11 και 41 του Χάρτη τα οποία μνημονεύει το αιτούν δικαστήριο, αρκεί η διαπίστωση ότι υπήκοος του Ηνωμένου Βασιλείου, όπως η ΕΡ, δεν μπορεί να διεκδικήσει, βάσει ερμηνείας της ως άνω συμφωνίας υπό το πρίσμα των άρθρων 1, 7, 11, και 41, ούτε το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που διοργανώνονται στο κράτος μέλος κατοικίας του, άλλως παραβιάζονται οι ίδιοι οι όροι του άρθρου 20, παράγραφος 2, στοιχείο β', και του άρθρου 22, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, του άρθρου 39 του Χάρτη καθώς και των διατάξεων της συμφωνίας για την αποχώρηση.
- 58 Τέταρτον και τέλος, όσον αφορά την απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2006, *Ισπανία κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (C-145/04, EU:C:2006:543), την οποία μνημονεύει το αιτούν δικαστήριο, επιβάλλεται η επισήμανση ότι η νομολογία που απορρέει από την απόφαση αυτή δεν δύναται να έχει εφαρμογή σε περίπτωση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης.
- 59 Πράγματι, στο πλαίσιο της υπόθεσης επί της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση, ζητήθηκε από το Δικαστήριο να διευκρινιστεί αν ένα κράτος μέλος μπορούσε, λαμβανομένου υπόψη του σταδίου εξελίξεως του κοινοτικού δικαίου κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, να χορηγήσει το δικαίωμα του εκλέγειν στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σε πρόσωπα τα οποία δεν ήταν πολίτες της Ένωσης, αλλά τα οποία κατοικούσαν στο έδαφός του.
- 60 Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έκρινε, με τη σκέψη 78 της ίδιας αποφάσεως, ότι «στο παρόν στάδιο εξελίξεως του κοινοτικού δικαίου, ο καθορισμός των ατόμων που έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι κατά τις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, τηρουμένου του κοινοτικού δικαίου, και ότι τα άρθρα 189 ΕΚ, 190 ΕΚ, 17 ΕΚ και 19 ΕΚ δεν απαγορεύουν στα κράτη μέλη να παρέχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι σε συγκεκριμένα άτομα που έχουν στενούς δεσμούς με αυτά, πέραν των δικών τους υπηκόων ή των πολιτών της Ενώσεως που κατοικούν στο έδαφός τους».
- 61 Σε αντίθεση με την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2006, *Ισπανία κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (C-145/04, EU:C:2006:543), η υπό κρίση υπόθεση δεν αφορά το ζήτημα αν τα κράτη μέλη μπορούν να παρέχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σε πρόσωπα που δεν είναι πολίτες της Ένωσης, αλλά το

ζήτημα αν τα εν λόγω κράτη μέλη υποχρεούνται να παρέχουν το δικαίωμα αυτό σε πρόσωπα που δεν είναι πλέον πολίτες της Ένωσης, ήτοι στους υπηκόους του Ηνωμένου Βασιλείου που κατοικούν στο έδαφός τους, μετά την αποχώρηση του εν λόγω κράτους από την Ένωση την 1η Φεβρουαρίου 2020.

- 62 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η συμφωνία για την αποχώρηση, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα του Χάρτη, έχει την έννοια ότι από την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ένωση, την 1η Φεβρουαρίου 2020, οι υπήκοοι του κράτους αυτού οι οποίοι άσκησαν το δικαίωμα διαμονής τους σε κράτος μέλος πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου δεν έχουν πλέον το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος κατοικίας τους.

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

- 63 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν, υπό το πρίσμα του άρθρου 6, παράγραφος 3, ΣΕΕ, των άρθρων 1, 7, 11, 21, 39 και 41 του Χάρτη καθώς και της αρχής της αναλογικότητας, η απόφαση 2020/135 είναι ανίσχυρη στο μέτρο που η συμφωνία για την αποχώρηση δεν παρέχει στους υπηκόους του Ηνωμένου Βασιλείου που άσκησαν το δικαίωμα διαμονής τους σε κράτος μέλος πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος κατοικίας τους.
- 64 Συναφώς, όσον αφορά, πρώτον, την εξέταση του κύρους της αποφάσεως 2020/135 υπό το πρίσμα του άρθρου 6, παράγραφος 3, ΣΕΕ και των άρθρων 1, 7, 11, 21, 39 και 41 του Χάρτη, επισημάνθηκε, με τις σκέψεις 50 έως 57 της παρούσας αποφάσεως, ότι υπήκοος του Ηνωμένου Βασιλείου ο οποίος άσκησε, πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου, το δικαίωμά του διαμονής σε κράτος μέλος σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης και ο οποίος εξακολουθεί να διαμένει εκεί στη συνέχεια δεν μπορεί να επικαλεστεί, βάσει της Συμφωνίας για την αποχώρηση και των άρθρων αυτών του Χάρτη, το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος κατοικίας του.
- 65 Υπό τις συνθήκες αυτές, η απόφαση 2020/135 δεν μπορεί να θεωρηθεί αντίθετη προς τα εν λόγω άρθρα του Χάρτη, κατά το μέρος που η συμφωνία για την αποχώρηση την οποία ενέκρινε η ως άνω απόφαση δεν παρέχει στους υπηκόους του εν λόγω πρώην κράτους μέλους, πλέον τρίτου κράτους, οι οποίοι άσκησαν το δικαίωμα διαμονής τους σε κράτος μέλος πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος κατοικίας τους.
- 66 Όσον αφορά, δεύτερον, την εξέταση του κύρους της αποφάσεως 2020/135 υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι από κανένα στοιχείο της δικογραφίας που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο δεν μπορεί να συναχθεί ότι η Ένωση, ως συμβαλλόμενο μέρος της συμφωνίας για την αποχώρηση, υπερέβη τα όρια της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει στο πλαίσιο των εξωτερικών σχέσεων, για τον λόγο ότι δεν απαίτησε την πρόβλεψη, στην εν λόγω συμφωνία, δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος κατοικίας υπέρ των υπηκόων του Ηνωμένου Βασιλείου που άσκησαν το δικαίωμα διαμονής τους σε κράτος μέλος πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου.

- 67 Συναφώς, τα θεσμικά όργανα της Ένωσης διαθέτουν ευρεία δυνατότητα λήψεως πολιτικών αποφάσεων στο πλαίσιο των εξωτερικών σχέσεων. Κατά την άσκηση των προνομίων τους στον τομέα αυτόν, τα θεσμικά όργανα μπορούν να συνάπτουν διεθνείς συμφωνίες οι οποίες στηρίζονται, μεταξύ άλλων, στην αρχή της αμοιβαιότητας και των αμοιβαίων πλεονεκτημάτων (απόφαση της 9ης Ιουνίου 2022, Préfet du Gers I, C-673/20, EU:C:2022:449, σκέψη 99 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 68 Επομένως, τα θεσμικά όργανα δεν υποχρεούνται να παρέχουν μονομερώς στους υπηκόους τρίτων χωρών δικαιώματα όπως το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εντός του κράτους μέλους κατοικίας, το οποίο, εξάλλου, έχουν μόνον οι πολίτες της Ένωσης, δυνάμει του άρθρου 20, παράγραφος 2, στοιχείο β', του άρθρου 22 ΣΛΕΕ και του άρθρου 39 του Χάρτη (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 9ης Ιουνίου 2022, Préfet du Gers I, C-673/20, EU:C:2022:449, σκέψη 99).
- 69 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί να προσαφθεί στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ότι, με την απόφαση 2020/135, ενέκρινε τη συμφωνία για την αποχώρηση παρά το ότι δεν παρέχει στους υπηκόους του Ηνωμένου Βασιλείου το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος κατοικίας τους, είτε κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου είτε έπειτα από αυτήν.
- 70 Τρίτον, όσον αφορά το γεγονός, το οποίο επικαλείται το αιτούν δικαστήριο, ότι ορισμένοι υπήκοοι του Ηνωμένου Βασιλείου, όπως η ΕΡ, στερούνται του δικαιώματος του εκλέγειν στο Ηνωμένο Βασίλειο κατ' εφαρμογήν του κανόνα που μνημονεύεται στη σκέψη 44 της παρούσας αποφάσεως, κατά τον οποίο υπήκοος του εν λόγω κράτους ο οποίος διαμένει για χρονικό διάστημα άνω των 15 ετών στην αλλοδαπή δεν έχει πλέον δικαίωμα συμμετοχής στις εκλογές στο εν λόγω κράτος, επισημαίνεται ότι το γεγονός αυτό οφείλεται αποκλειστικά και μόνο σε διάταξη του δικαίου τρίτου κράτους και όχι στο δίκαιο της Ένωσης. Ως εκ τούτου, το γεγονός αυτό δεν ασκεί επιρροή για την εκτίμηση του κύρους της αποφάσεως 2020/135 (απόφαση της 9ης Ιουνίου 2022, Préfet du Gers I, C-673/20, EU:C:2022:449, σκέψη 101).
- 71 Επομένως, από την εξέταση του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να επηρεάσει το κύρος της αποφάσεως 2020/135.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 72 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (όγδοο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Η Συμφωνία για την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας, η οποία συνήφθη στις 17 Οκτωβρίου 2019 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου 2020, έχει την έννοια ότι, από την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση, την 1η Φεβρουαρίου 2020, οι υπήκοοι του κράτους αυτού οι οποίοι άσκησαν το**

δικαίωμα διαμονής τους σε κράτος μέλος πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου δεν έχουν πλέον το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο κράτος μέλος κατοικίας τους.

- 2) Από την εξέταση του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να επηρεάσει το κύρος της απόφασης (ΕΕ) 2020/135 του Συμβουλίου, της 30ής Ιανουαρίου 2020, σχετικά με τη σύναψη της συμφωνίας για την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας.

(υπογραφές)